

KEULER JENŐ 90

(Budapest, 1936. május 16.)

**zeneszerző, nyugalmazott zeneszerzés-tanár, a debreceni Kodály Zoltán
Zeneművészeti Szakközépiskola nyugalmazott igazgatója.**

Zeneszerzői diplomáját 1964-ben Budapesten, a Zeneakadémián szerezte Farkas Ferenc tanítványaként. Alkotói munkásságában a zeneszerzés mellett jelentős szerep jutott a zenei kutatómunkának és a zenepedagógiának. Mesterétől, Farkas tanár úrtól, már tanuló éveiben életre szóló útmutatást kapott arra nézve, hogy a legkülönbözőbb stílusú, illetve a legkülönbözőbb irányelvek szerint készült zeneművekben is, felfedezhetők olyan közös törvényszerűségek, amelyek felismerése és tekintetbe vétele hasznos támpontot nyújthat az új utakat kereső zeneszerzők számára. Pályafutása folyamán maga is arra törekedett, hogy a jelenségek szélesebb tartományában fűrkéssze a zene általánosabb érvényű igazságait, rendszerezze tapasztalatait, és hasznosítsa felismeréseit mind alkotói, mind zenepedagógiai munkásságában.

Zenei alkotásaiban, a hagyományos műfajok (szimfonikus zene, szóló és kamara művek) mellett, hangsúlyos szerepe van az elektroakusztikus zenének. Bő másfél évtizedig, a MTA Zenetudományi Intézetében folyt interdiszciplináris kutatáshoz csatlakozva, elsősorban a hangszintézis-hanganalízis, mikrohangolás, valamint a programozott folyamatirányítás szemszögéből vizsgálva kereste, hogy a modern hangtechnika miben nyújthat segítséget a hangzásvilág szélesebb jelenségkörének jól ellenőrizhető zeneszerzői birtokbavételére. Tapasztalatait részint zeneművekben, részint zeneelméleti-zenetudományi publikációkban gyümölcsöztette.

Művészi üzenetei többretegű élményvilágból táplálkoznak. Élményvilágának alaprétegét gyermekkori élményei képezik. Édesanyja, Bajkó Éva, a múlt század harmincas-negyvenes éveinek fordulóján művészi gyakorlatot folytató zongoratanár volt, repertoárján főleg a XIX. századi romantikus szerzők

(Chopin, Liszt és kortársaik) művei szerepeltek. Erre az alaprétegre rakódtak rá később a zenei tanulmányok során szerzett újabb zenei élmények (szoros összefüggésben zenei látókörének tágulásával és gyarapodó szakmai ismereteivel), majd aktív zenepedagógus korában a céltudatos tájékozódás és önművelés élményei. Ebben a folyamatban Bartók, Webern és kortársaik művészete, később az 1960-as évek új lengyel zenéje, illetve a darmstadti szabad kurzusok zenei kezdeményezései, "formabontó" művészi megoldásai hatottak zenei élményvilágára. Az újabb élmények, (és a velük kapcsolatos zeneelméleti gondolkodás) időről időre elfedték muzsikájában a romantikus alapélményt, de akárhányféle hatás formálta is zenei útkereséseit, a háttérbe szorult romantikus alapbeállítódás rejtetten mindig is munkálkodott.

(bmc.hu)

KEULER JENŐ ZENESZERZŐ (Budapest, 1936. május 16.)

Főmunkahely (1964–1996): Kodály Zoltán Zeneművészeti Szak(közép)iskola – Debrecen.

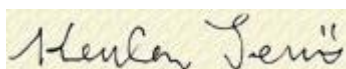
Szerzemények: 1971-ig hangszeres zene, 1979-től elektroakusztikus zene.

Ars poetica: Az alkotás a világ megismerésének is egyik fontos eszköze.

Apám mérnök, anyám, Bajkó Éva zongoratanár volt. Középiskoláimat az I. István Gimnáziumban végeztem, humán érdeklődésű diákként. Tanulmányaimat, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola zeneszerzés tanszakán Szelényi István tanítványaként folytattam. A zeneakadémián Farkas Ferenc növendékeként 1964-ben diplomáztam. Zeneakadémiai éveimben sokat tanultam diáktársaimtól is. A hivatalos tananyag voltaképpen a középfokú stúdiumok feladatait ismételte meg, de saját szervezésű önképzőkörünkben, amennyire lehetett, tágítottuk szakmai látókörünket. „Tiltott gyümölcsöket” ízlelgettünk, „gyanús” technikai megoldásokkal kísérleteztünk. Szerencsére Farkas tanár úr nyitott volt minden stílusirányzat és zeneszerzés-technikai kezdeményezés iránt. A kötelező feladatokon túl készségesen foglalkozott bármivel, amit szakmai kérdésként felvetettünk. Összehasonlító műelemzéseiben a különféle zenei folyamatok sűrűsödéseit-ritkulásait elemezve

olyan formálódási szabályosságokra hívta fel figyelmünket, melyek jelentősen különböző stílusú zeneművekben is hasonlóan érvényesülnek. Ez a szemlélet sokban meghatározta későbbi zeneelméleti problémafelvetéseimet. Tanulóéveimet követően a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakiskola zeneszerzéstanárára lettem. Fiatal tanárként gyakran tettem egy-egy tapasztalatszerző kirándulást Darmstadtba, Varsóba, Zágrábba, ahol közvetlenebb betekintést nyerhettem a különböző kortárszenei törekvésekbe. Látna a zeneszerzői gyakorlat sokféleségét, zeneszerzéstanárként parancsoló szükségét éreztem, hogy a rengeteg, egymással gyakran összeegyeztethetetlen zenei szabályrendszer mögé tekintve a zene általánosabb érvényű törvényeit kutassam. Megértettem, hogy ehhez nem elég a humán irányból való közelítés. A zenei szakirodalom mellett tanulmányozni kezdtem a zenével kapcsolatba hozható társtudományi kutatások irodalmát is (akusztika, pszichoakusztika, hallásfiziológia, pszichológia, szemiotika stb.). Rendkívül gondolatébresztő volt számomra az általános rendszerelmélet tanításainak megismerése. Az általános rendszerelméleti törvények mutattak utat, hogy hogyan célszerű a zene áttekinthetetlenül sokrétű világának rejtetten munkálkodó törvényeit kutatni, hogyan lehet a nagy egész elemibb és átfogóbb rendszersíkjaikat elkülöníteni, különböző rendszerszintek közvetlenebb és absztraktabb rétegeinek viszonyait vizsgálni. Jól körülhatárolható kutatási síkként kínálta magát a hangrendszerkutatás, melyben a rendszerelméleti megközelítésnek köszönhetően egységes nézőpontból vizsgálhattam igen különböző zenéket, legyen az népi egyszólamúság vagy akár 12-fokú műzene. Vizsgálódásaim eredményét *Hangrendszer-elmélet* című pedagógiai munkámban foglaltam össze. (A debreceni szakközépiskola kiadványa.) Gyarapodó felismeréseimet késedelem nélkül megosztottam tanítványaimmal. Kezdeményezésemre egy sajátos integráló tantárgyat indítottunk iskolánkban, amit a minisztérium eleinte kísérleti tárgyként, később hivatalos óraterünkbe is iktathatóan „modernzene-ismeret” néven engedélyezett. A tantárgy elősegítette, hogy óráimon a hetvenes-nyolcvanas évek kortárs zenéjének legfrissebb termésével is foglalkozzak. A rendszerelméleti szemlélet, a jelenségtől a lényeg felé való haladás útját kínálva, alapot nyújtott olyan művek tárgyalásához is, melyek a szűkebb hangrendszerelméleti síkról kiindulva nemigen voltak megközelíthetők. Pedagógiai munkásságom eredményeiről kollégáimat a hetvenes-nyolcvanas években országos szervezésű bemutató tanítások révén tájékoztattam. Ezekben az években nem űztem aktívan a zeneszerzés mesterségét, de zeneszerzéstanárként a kompozícióalkotás mesterségbeli problémáival mindennaposan foglalkoztam.

Saját alkotói törekvéseim a modernzene-ismeret tárgy tananyagának összeállításában, tankönyvének megírásában, a tanórák lefolyását ismertető foglalkozási naplók készítésében merültek ki. Aktív zenealkotó tevékenységemet nemcsak az időhiány, hanem az eszközhiány is visszavetette. Alkotói érdeklődésem évről évre erősödő igénnyel az elektronikus zene felé fordult. Lenyűgözött a lehetőségek gazdagsága, és elbűvölt, hogy zeneileg szinte minden hangzási paraméter mérhető, ellenőrizhető, kézben tartható. Sajnos, hazánkban az elektronikus zene a megbélyegzett irányzatok közé tartozott. 1978-ig kellett várnom, hogy iskolánk egy szintetizátort beszerezhessen. Ez volt az első zenepedagógiai célra használt szintetizátor az országban, de megfelelő stúdióháttér és műszerek nélkül művészi igényű zene alkotására nem volt alkalmas. A zeneszerzést látszólag háttérbe szorító tevékenységeim valójában mindig is az alkotói megismerést szolgálták. Ilyen igénnyel csatlakoztam 1983-ban Budapesten a Grabócz Márta szervezte interdiszciplináris kutatócsoport munkájához, melyben akusztikusok, matematikusok, hangmérnökök, informatikusok, nyelvészek, szemiotikusok, pszichológusok, zenetudósok és zeneszerzők fogtak össze a zene titkainak többoldalú kutatása érdekében. Kutatócsoportunk 1987-től Maróthy János vezetése mellett OTKA-támogatásban is részesült. Ennek köszönhetően saját szobához jutottunk a MTA Zenetudományi Intézetében. Itt helyeztük el a támogatás terhére beszerzett eszközöket, számítógépet, hangosító eszközöket, szintetizátort. A kutatómunkához elsősorban zeneszerzőként igyekeztem hozzájárulni, de alkalmasint tudományos fórumokon is publikáltam. Alkotói érdeklődésemtől hajtva elsősorban a mikrotonális zene lehetőségeit próbálgattam. Ennek folyamán találtam rá a hangok oktávrokonságának néhány furcsa paradoxonjára. Tapasztalataimat szaklapokban is közöltem. Sajnos, az OTKA-támogatás lejártával további támogatásban nem részesültünk. Kutatócsoportunk megszűnésre ítéltetett. Debreceni főállásomból 1997-ben iskolaigazgatóként nyugdíjaztak. Azóta ismét a zeneszerzés került tevékenységeim középpontjába. Jelenleg a Magyar Rádió HEAR Stúdiójában kapok lehetőséget elektroakusztikus műveim elkészítésére.

[Hangok közt #94 I Keuler Jenő \(1:25:10\)](#)

Keuler Jenő - zeneszerző, tanár. Zeneszerzői diplomáját Farkas Ferenc tanítványaként szerezte a budapesti Zeneakadémián. Széles körben ismert és elismert pedagógus, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola legendás tanára és volt igazgatója. Hazánkban szinte az elsők között szorgalmazta a XX. századi klasszikus és kortárs zene középiskolai tananyagba történő beemelését, az e területen szerzett érdemei felbecsülhetetlen értékkel bírnak. Másfél évtizeden át a MTA Zenetudományi Intézetében folyt interdiszciplináris kutatások keretében foglalkozott a hangszintézis-hanganalízis, és a mikrohangolás kérdéseivel. Tapasztalatait zeneművekben, valamint zeneelméleti-zenetudományi publikációkban kamatoztatta. Életművében a hagyományos hangszeres műveken kívül fontos vonulatot képeznek elektroakusztikus kompozíciói. 89 éves.

"Keuler Jenő már diák korunkban is fogalom volt a zeneszerzés tanulók közt, hiszen debreceni elhivatott munkásságát ismertük, legalábbis ezt gondoltuk akkor. Aztán az interjúra való felkészülésem közben döbbsentem rá, hogy munkássága milyen széleskörű, milyen mélyre ható és mennyire fontos minden szempontból. Élmény volt olvasni tanulmányait és gondolatainak frissességében elmerülni. A legnagyobb örömmel konstatáltam, hogy mai napig derűs személyisége mit sem kopott az évek folyamán és beszélgetésünkkor bebarangolhattuk a gondolatai minden területét."

Dinyés Dániel

Keuler Jenő: A magyar elektronikus zene pionírja (Pongrácz Zoltán centenáriuma)

(Parlando 2021/1.)

Keuler Jenő: Privát dokumentumok. (moderneze-ismeret / modern zeneismeret) Tájékoztatás és dokumentumok a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában, 1973–1983 időszakban kísérleti tantárgyként engedélyezett, (majd később helyi innovációként meghonosított), a modernzene-ismeret tantárgy kísérleti éveinek tanítási gyakorlatáról (pdf)

(Parlando 2016/1.)

Keuler Jenő: Interdiszciplináris zenekutatás Magyarországon a XX. század nyolcvanas/kilencvenes éveiben (Az oktávészlelés problematikája) (pdf)

(Parlando, 2018/8.)

A zene partján

RÁDOR TEREM
2024.09.08.
17:00

1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

Keuler Jenő
és egykori tanítványai estje,
a zeneszerző zeneakadémiai
gyémánt diplomájának
átvétele alkalmából

Kálid Artúr színművész
Szakács Ildikó – szoprán
Dragony Tímea - zongora
Kéry János – zongora
Klénján Csaba – klarinét
Mohai Bálint – fagott
Horváth István hangmérnök

Keuler Jenő Mezriczky Mikita Ilona és Molnár Zsolt társaságában